

Trnavský kraj - charakteristika regiónu

10.02.2021 |

[Poloha, rozloha, geografické podmienky](#)

[Demografické východiská](#)

[Ekonomické a sociálne špecifiká](#)

Poloha, rozloha, geografické podmienky

S rozlohou 4 146,3 km² zaberá Trnavský kraj 8,5 % z rozlohy Slovenska. Leží v západnej časti Slovenskej republiky, kde vytvára spoločnú hranicu s Českou republikou a Rakúskou republikou na severe a na juhu s Maďarskou republikou. Hraničí s Bratislavským, Nitrianskym a Trenčianskym krajom.

Z geografického hľadiska z povrchových celkov najväčšiu plochu zaberá na juhu Podunajská nížina a na severe Záhorská nížina. Oddelené sú pásmom kryhového pohoria Malé Karpaty s najvyšším vrchom Záruby (766 m n. m.), ktorý je zároveň najvyššie položeným miestom v kraji. Najnižšie položeným miestom je vodná plocha na území obce Okoč (105 m n. m.).

Územie kraja sa rozprestiera v dvoch klimatických oblastiach - teplej a mierne teplej oblasti. Najsuchšie a najteplejšie sú južné oblasti Podunajskej nížiny a najchladnejšia je oblasť Malých Karpát. Priemerné ročné teploty sa pohybujú okolo 10 °C.

Vodná sieť patrí do povodia Dunaja, druhej najväčšej európskej rieky. Vodné zdroje sú pomerne bohaté a zdrojom úžitkovej i pitnej vody sú toky Dunaj, Váh, Malý Dunaj a Dudváh. Na nich a ich prítokoch sú vybudované viaceré vodné nádrže, najväčšie a najznámejšie je vodné dielo Gabčíkovo.

Nerastné suroviny regiónu sú zastúpené na severe ropou a zemným plynom, v ostatných častiach ložiskami tehliarskych surovín, vápencov, dolomitov, sklárskych a zlievarenských pieskov a štrkopieskov. Pohorie Malých Karpát je zdrojom kvalitného bukového a dubového dreva využívaného na palivové a rôzne priemyselné účely.

Na území kraja je rozsiahla sieť chránených území. Nachádzajú sa tu 4 chránené krajinné oblasti: Dunajské Luhy, Biele Karpaty, Malé Karpaty a Záhorie, 8 národných prírodných rezervácií, 26 prírodných rezervácií, 28 chránených areálov, 23 prírodných pamiatok, 1 národná prírodná pamiatka – jaskyňa Driny a 10 chránených vtáčích území.

Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa člení na 7 okresov: Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany, Senica, Skalica a Trnava. Najväčší je okres Dunajská Streda, na ktorý pripadá 25,9 % z celkovej rozlohy kraja a najmenší je okres Hlohovec, ktorý zaberá len 6,4 % územia regiónu.

Kraj pozostáva z 251 obcí. Výrazná je koncentrácia obyvateľstva v 17 obciach, ktoré majú štatút

mesta. V mestách je sústredených 47,1 % obyvateľov, pričom takmer štvrtina mestského obyvateľstva žije krajskom meste.

Demografické východiská

Trnavský kraj bol počtom 564 917 obyvateľov k 31. 12. 2019 zo všetkých krajov populačne najmenší a jeho zastúpenie na celkovom obyvateľstve SR bolo 10,4 %. Hustotou osídlenia 136 obyvateľov na km² sa stal druhým najhustejšie obývaným krajom. Odlišná bola hustota obyvateľstva v jednotlivých okresoch kraja. V priemere najviac obyvateľov na 1 km² žilo v okrese Trnava (179 obyvateľov), najmenej v okrese Senica, kde žilo priemerne 88 obyvateľov na km².

V roku 2019 sa v kraji živonarodilo 5 385 detí, zomrelo spolu 5 410 obyvateľov. Prirodzený pohyb obyvateľstva dosahoval od roku 2001 záporné hodnoty, iba v rokoch 2009 a 2011 bol zaznamenaný prirodzený prírastok obyvateľov. Pozitívne možno hodnotiť migračné saldo a celkový prírastok obyvateľov.

Zmeny pokračovali i vo vekovom zložení obyvateľstva. V roku 2019 podiel detskej zložky bol o 2,6 p. b. nižší ako podiel obyvateľstva staršieho ako 65 rokov. V posledných piatich rokoch vzrástol podiel detskej zložky obyvateľstva (0 - 14 ročných) o 0,6 p. b., ale tempo rastu osôb starších ako 65 rokov bolo oveľa rýchlejšie, až 2,3 p. b. Priemerný vek obyvateľov kraja bol v roku 2019 takmer 42 rokov a index starnutia dosiahol hodnotu 117,9.

V roku 2019 bolo uzatvorených 3 017 sobášov, rozvedených bolo 1 161 manželstiev. Sobášnosť po päťročnom období mierneho rastu od roku 2018 začala nevýrazne klesať. Rozvodovosť v posledných piatich rokoch stagnovala.

Ekonomické a sociálne špecifiká

Množstvo priemyselných a aj poľnohospodárskych podnikov a široká sieť služieb spolu s dobrou polohou a infraštruktúrou ponúkajú širokú škálu pracovných príležitostí. V roku 2019 ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvorilo 51,2 % populácie. Miera ekonomickej aktivity v posledných troch rokoch klesala až na hodnotu 59,9 %. Miera zamestnanosti dlhodobu mierne rástla na hodnotu 70,1 %. Naopak, miera nezamestnanosti posledných šesť rokov klesala a v roku 2019 dosiahla hodnotu 4,6 %. Priemerná nominálna mesačná mzda dosiahla 1 197 eur a za celoslovenským priemerom zaostala o 5,2 %.

Z pohľadu organizačnej štatistiky v kraji ku koncu roka 2019 pôsobilo 25,4 tis. právnických osôb, z ktorých organizácie zamerané na tvorbu zisku mali podiel 85,6 % a 36,4 tis. fyzických osôb, z ktorých živnostníci tvorili 93,3 %. V kraji sa vytvorila hustá sieť zariadení veľkoobchodu, maloobchodu, opráv motorových vozidiel a motocyklov, v ktorých podnikalo 16,8 % z celkového

počtu ziskových organizácií a viac ako 17 % z počtu živnostníkov. Ďalej podniky a živnostníci pôsobili prevažne v oblastiach odborných, vedeckých a technických činností, priemyselnej výroby a v stavebníctva.

V roku 2018 sa Trnavský kraj s regionálnym hrubým domácim produktom 10 088 mil. eur v bežných cenách na národnom HDP podieľal 11,2 %. V prepočte na obyvateľa regionálny HDP o 8,8 % prevýšil národný priemer a dosiahol v bežných cenách 17 917 eur, čo bola druhá najvyššia hodnota v medzikrajovom porovnaní.

Podľa ekonomických činností v roku 2018 na regionálnej hrubej pridanej hodnote v Trnavskom kraji mal najväčší podiel priemysel (37,2 %). Verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc sa podieľala 15,4 % a 14,8 % obchod, doprava, ubytovanie a stravovanie.

Trnavský kraj patrí medzi najproduktívnejšie poľnohospodárske kraje SR (nasleduje za Nitrianskym krajom). Z celkovej rozlohy kraja zaberá poľnohospodárska pôda 69,4 %. Stupeň zornenia je najvyšší zo všetkých krajov SR. Produkčná schopnosť poľnohospodárskych pôd na území kraja je veľmi dobrá. Zodpovedá tomu i štruktúra osevných plôch, z ktorých najväčšie zastúpenie majú obilniny, olejniný, cukrová repa a viacročné krmoviny, kde sa dosahujú aj najvyššie hektárové úrody v rámci krajov SR. Rastlinnú výrobu dopĺňa i živočíšna výroba, pričom výrazný podiel má chov hovädzieho dobytku a ošípaných.

Štruktúra priemyslu je zastúpená takmer všetkými činnosťami. Rozmiestnenie priemyslu je teritoriálne nerovnomerné, severná a stredná časť je priemyselná a južná časť má priemyselno-poľnohospodársky charakter. V nadväznosti na poľnohospodársku prvovýrobu je rozvinutá výroba potravín (mlieka a výroba mliečnych výrobkov, mäsa a mäsových výrobkov, cukru, cukrovínok a šumivých vín). Veľkú časť produkcie kraja predstavuje výroba počítačových, elektronických, optických výrobkov a motorových vozidiel. Medzi významné odvetvie patrí tiež výroba kovových konštrukcií; výroba strojov a zariadení inde nezaradených; výroba chemikálií a chemických produktov; výroba a spracovanie kovov; výroba základných farmaceutických výrobkov. V roku 2019 priemyselné subjekty za vlastné výkony a tovar utržili 12,6 mld. eur.

Z hľadiska stavebnej produkcie Trnavský kraj sa radí k slabším regiónom. V roku 2019 stavebné organizácie zrealizovali vlastnými zamestnancami stavebnú produkciu v hodnote 484 mil. eur, stavebná produkcia podľa dodávateľských zmlúv dosiahla 529 mil. eur. V kraji sa postavilo 3 478 nových bytov, z toho takmer tretina v okrese Trnava.

Dopravná poloha Trnavského kraja a osobitne krajského mesta Trnava je významne exponovaná predovšetkým z hľadiska domácej ako i medzinárodnej dopravy. Zastúpená je tu cestná, železničná a vodná doprava. Krajom prechádzajú dôležité cestné ťahy z Bratislavy cez Trnavu do Žiliny a z Hodonína cez Trnavu do Nitry. Cestná sieť kraja je tvorená 1 947 km ciest, z ktorých diaľnice a rýchlostné cesty tvoria iba 4,8 %. V kraji bolo v roku 2019 registrovaných 384 672 motorových vozidiel, z ktorých 71,8 % tvorili osobné autá.

Železničná doprava je zastúpená dôležitými dopravnými trasami ako Bratislava - Žilina a elektrifikovanou jednokoľajnou traťou Trnava - Galanta a Trnava - Kúty, ktorá predlžuje južný

železničný ťah smerom na Českú republiku. Význam má aj trať Bratislava - Galanta - Štúrovo. Vybudovaním Vodného diela Gabčíkovo sa podstatne zlepšili plavebné podmienky na slovenskom úseku Dunaja.

Sieť predškolských a školských zariadení je na území kraja pomerne dobre rozvinutá. V roku 2019 predprimárne, primárne, sekundárne a nižšie terciárne vzdelávanie zabezpečovalo 307 materských škôl, 211 základných škôl, 21 gymnázií, 46 stredných odborných škôl. Centrom vysokého školstva je krajské mesto Trnava, ktoré je sídlom Trnavskej univerzity, Univerzity sv. Cyrila a Metoda a Slovenskej technickej univerzity - Materiálovo-technologickej fakulty. Okrem toho sa v kraji nachádza Vysoká škola v Sládkovičove a Stredoeurópska vysoká škola v Skalici.

Zdravotná starostlivosť v roku 2019 bola zabezpečovaná v 1 270 zdravotníckych zariadeniach, v ktorých bolo zahrnutých aj 6 nemocníc, 948 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a 3 liečebne. Pre rozvoj kraja majú mimoriadny význam geotermálne a liečivé pramene, ktoré sa využívajú v prírodných liečebných kúpeľoch v Piešťanoch a Smrdákoch.

Oblasť kultúry je na území kraja zastúpená 4 stálymi divadelnými scénami, medzi ktorými má najvýznamnejšie postavenie Trnavské divadlo. Nezanedbateľnú úlohu má aj filmové umenie, ktoré propaguje rozsiahla sieť stálych a prírodných kín. Historické a kultúrne pamiatky sú vystavené v 2 galériách a 19 múzeách, najviac exponátov prezentuje Západoslovenské múzeum v Trnave. Kultúrno-osvetovú činnosť zabezpečujú kultúrno-osvetové zariadenia, záujmovo umelecké kolektívy a zariadenia zamerané na záujmovo-vzdelávacie aktivity. Čitatelia mali v roku 2019 k dispozícii 175 fungujúcich knižníc.

Krajské mesto Trnava je pre množstvo historických sakrálnych budov nazývané slovenským Rímom. Na území kraja je veľa hradov, zámkov a kaštieľov ([Ostrý Kameň](#), [Korlátka](#), [Dobrá Voda](#), [Smolenickýzámok](#), kaštieľ v Dolnej Krupej), ktoré sú častým cieľom výletov a peších turistických trás. Záhorská časť kraja je známa [bazilikou](#) v Šaštíne a kultúrnohistorickými pamiatkami mesta [Skalica](#). V podunajskom regióne sú turistickou atrakciou viaceré vodné mlyny na [Malom Dunaji](#) a aj termálne kúpaliská v Dunajskej Strede, Veľkom Mederi a Topoľníkoch. Trnavský kraj v roku 2019 ponúkol 433 tisícom návštevníkom k dispozícii 313 ubytovacích zariadení.